

2. Богданов В. В. Речевое общение. Прагматические и семантические аспекты: Учеб. пособ.– Л.: Изд-во Ленинград. гос. ун-та, 1990.– 88 с.
3. Восканян Г. Р. Структура, типы, контексты функционирования коммисивных и эмфатических асертивных высказываний: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Пятигорск. гос. пед. ин-т иностр. яз.– Пятигорск, 1985.– 16 с.
4. Гладуш Н. Ф. Повествовательные директивы в современном английском языке: Дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Киев. гос. пед. ин-т иностр. яз.– К., 1985.– 205 с.
5. Горюнов В. К. Приемы использования языка политики в целях идеологического воздействия // Звучащий текст.– М, 1983.– С. 173–217.
6. Сусов И. П. Прагматическая структура высказывания // Языковое общение и его единицы: Межвуз. сб. науч. тр.– Калинин: КГУ, 1986.– С. 7–11.
7. Шелингер Т. Н. Нетрадиционно выделяемые коммуникативные единицы современного английского языка: Дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Ленинград. гос. ун-т им. А. А. Жданова.– Л., 1986.– 213 с.
8. Hoffman E. Forms of Talk.– Oxford: Blackwell, 1981.– 335 p.
9. Holdcroft D. Words and Deeds: Problems in the Theory of Speech Acts.– Oxford: Clarendon Press, 1978.– 178 p.
10. Schneewind J. A Note on Promising // Philosophical Studies.– 1966.– Vol. 17.– № 3.– P. 31–36.
11. Searle J. P. Taxonomy of Illocutionary Acts // Minnesota Studies in the Philosophy of Science.– Minneapolis: University of Minnesota Press, 1977.– Vol. 7: Language, Mind and Knowledge.– P. 344–369.
12. Searle J. P. Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts.– Cambridge: Cambridge University Press, 1979.– 187 p.

Адреса для листування:
Луцьк, вул. Стрілецька, 31/36.
Тел. (03322) 4-95-30 (дом.).

Статтю подано до редколегії
27.10.2006 р.

УДК 811.111'34+811.111'27

І. В. Чарікова – старший викладач СК-33 спецфакультету “Р”
Національної академії Служби безпеки України

Роль інтонаційних засобів у визначенні функціонально-семантичних видів висловлення-подяки

Роботу виконано на спецфакультеті “Р” НА СБУ

У статті подано просодичні характеристики спонтанних текстів нейтрального та емоційного мовлення, а також інтонаційного оформлення позитивних модально-емоційних відчуттів. Висловлення-подяку проаналізовано в контексті його емоційної насиченості: від нейтрального до емоційно-експресивного. Результатом проведеного дослідження є виявлення притаманної висловленню-подяці в реальному мовленні низки схожих на описані у статті закономірностей функціонування інтонаційних ознак.

Ключові слова: інтонація, просодія, іллокутивна сила, модальність, комунікативний намір, сегменти інтонаційного контуру, сигніфікативне значення висловлення.

Charikova I. V. Intonation Means in the Defining of the Functional and Semantic Types of Thanks-Utterance. This article deals with the study of prosodic characteristics of spontaneous texts of neutral and emotional speech, as well as intonation of positive modal and emotional feelings. Thanks-utterance is analysed in the context of its emotional intensity: from neutral to emotionally expressive. As a result of the investigation we discover a number of similar to described in the article regularities of intonation features functioning which are typical of thanks-utterance in the real speech.

Key words: intonation, prosody, illocutionary force, modality, communicative aim, intonation contour segments, significative meaning of utterance.

Одним з основних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення просодичної організації мовлення в когнітивній парадигмі, що передбачає антропоцентричний підхід до пізнання мовленнєвих явищ, вивчення закономірностей інтонаційного варіювання реального мовлення та

визначення ролі просодичних засобів у процесі організації і координації інформаційного потоку [2; 8; 11; 16].

Висловлення-подяка належить до семи найуживаніших мовленнєво-етикетних прагматичних актів в англійському діалогічному мовленні, від коректної просодичної організації якого залежить успішність спілкування. Проте одним із нерозроблених питань комунікативної фонетики англійського мовлення є саме питання інтонаційної організації висловлення-подяки. Дотепер варіативність інтонаційної моделі зазначеного типу висловлень не була предметом спеціального дослідження.

У попередніх дослідженнях подяка вивчалася в межах ширшої проблематики складника ефективності мовленнєвої комунікації [6; 11; 16; 20 та ін.] і проблематики функціонування мовленнєво-етикетних одиниць як окремого класу висловлень [6]; у межах інтенсифікованих висловлень [20]; як узятий поза мовленнєвою варіативністю комунікативний акт [4].

Отже, висловлювання-подяки досліджувалися з недостатнім ступенем соціолінгвістичної стратифікації, який дав би змогу розв'язати ряд аспектів проблеми варіативності інтонаційних засобів реалізації висловлень-подяки. Саме це й обумовило актуальність проведення дослідження характеру й закономірностей взаємодії просодичних підсистем у реалізації висловлень-подяки, різних за ступенем емоційності, прагматичною спрямованістю та актуалізованих мовцями з різним соціальним статусом в офіційних / неофіційних умовах спілкування.

Метою дослідження було виявлення варіативності інтонаційної моделі англійських висловлень-подяки шляхом встановлення основних просодичних засобів мовлення при диференціації їх функціональних і семантичних видів у різних ситуаціях спілкування.

Матеріалом дослідження слугував експериментальний корпус діалогічних текстових фрагментів із лінгфонних інтерактивних курсів англійської мови й художніх творів англійських та американських авторів, у межах яких уживалися висловлення-подяки.

Як свідчать результати досліджень просодичного оформлення мовлення, інтонаційним засобом належить провідна роль у "транспортуванні" інтелектуальної [1; 3; 18] інформації висловлення, так само як і інформації про соціальні характеристики [11; 20] і психологічний стан особи [21] у момент спілкування.

Висловлення, вимовлене з певною інтонацією, має іллокутивну силу, модальність та комунікативний намір. У результаті взаємодії просодичних засобів фонетичні одиниці оформлюються інтонаційно, вони виділяються, членуються, організовуються у певну ієрархію залежно від настанови мовця і сприйняття слухача.

У процесі усної комунікації інтонація виконує роль творця стійкої рівноваги висловлення в динаміці розгортання мовлення та сприяє забезпеченню взаєморозуміння партнерів [5, 112]. Характер участі інтонації в передачі семантичного змісту, що розглядається, стає складнішим й опосередкованим залежно від ступеня різноманітності арсеналу мовних та позамовних засобів, які залучені у певну структуру [9, 42].

Сучасне визначення мовленнєвої інтонації полягає у трактуванні її як сукупності системно обумовлених просодичних характеристик мовлення [16, 123; 24, 93]. Компонентами інтонації називають рух основного тону, інтенсивність і тривалість, яким на перцептивному рівні відповідають мелодика, гучність та темп вимовляння [5, 78].

Водночас деякі науковці відносять до основних компонентів інтонації паузацію, систему наголосів і тембр [3, 96; 23, 18]. Ми дотримуємося думки, що система наголосів і паузація розуміється як прояв дискретності або переривності тону. Болінджер трактує вживання інтонації двояко: вертикальна переривність тону зумовлюється більшим або меншим ступенем виділеності чи наголосом, горизонтальна ж переривність тону визначається як паузація [21, 474]. Отже, наголос і паузація є різними аспектами реалізації тону.

Стиль вимови, смисл висловлення, психотип мовця та його емоційний стан обумовлюють темп як швидкість мовлення (кількість сегментів, вимовлених за одиницю часу), прискорення чи сповільнення окремих його відрізків [18]. Правомірним вважаємо твердження Л. К. Цеплітіса про те, що головним чинником під час визначення темпу та його змін у межах висловлення є інтелектуальне маркування мовця щодо ступеня важливості змісту відрізка мовлення [19, 139]. Темп тісно взаємопов'язаний із ритмом, що виникає передусім за умови часової ізохронності (рівнотривалості) мовленнєвих одиниць, які звучать.

З'ясовуючи значення інтонації та окремих її компонентів у процесі найкоректнішого розуміння повідомлення потрібно враховувати також і темброві характеристики голосу. Результати наукових досягнень [14, 82–83; 19, 46–51] односпайно свідчать, що тембр слід трактувати як складний комплекс надсегментних засобів фонації, що функціонує на метасеміотичному рівні, тобто виражає експресивно-емоційні конотації. Перцептивні якості тембру залежать від характеру співвідношення висоти основного тону й додаткових обертонів [16, 83], який формується внаслідок різниці в розподілі голоса серед резонаторів – ротової порожнини, носової порожнини, гортані та глотки.

Первісні якості голосу (звучність, дзвінкість, придиховість, приглушеність, хрипкість, назальність), а також деякі вторинні тембральні складники (лабіалізація, фонетична посмішка, сміх, плач тощо) були взяті дослідниками [7, 42–60; 20, 133] за основу для виділення чотирьох комплексних типів тембру, а саме патетичного, ліричного, елегійного і драматичного. Вони різняться за основними просодичними параметрами й на рецептивному, і на електроакустичному рівнях аналізу.

Цікавим щодо предмету нашого дослідження вважаємо спостереження зазначених науковців стосовно голосової якості “вдячності”. Зокрема, за даними електроакустичного аналізу [7, 22], мелодичні криві різних ступенів тембрального забарвлення вдячності порівняно з мелодичною кривою тієї самої форми в нейтральному виконанні є вищими за діапазоном. Вдячність, яка передається здебільшого патетичним тембром, проявляється на просодичному рівні за умови поєднання таких параметрів: низхідні тони, підвищення гучності, сповільнення темпу, розширений діапазон [7, 27].

Фонетисти, проте, сперечаються щодо питань співвіднесення й ієрархії просодичних підсистем. У цьому відношенні абсолютно правомірним є твердження фонетистів, що інтонація є тим складним явищем, на структуру якого може першочергово впливати значущий вибір мовця щодо певного поєднання інтонаційних компонентів [23, 1; 24].

У рамках дослідження, що проводиться, інтонаційна модель висловлення-подяки трактується як таке зафіксоване інтонографічними засобами просодичне оформлення висловлення вказаного типу, яке відображає характер і закономірності просодичних підсистем, що є важливим для повного досягнення мовцем його комунікативної мети.

Варіювання та комбінування сегментів інтонаційного контуру, їх наявність або відсутність і та функціональна роль, яку вони відіграють у формуванні мелодичного малюнка інтонаційної моделі в цілому, уможливають вираження широкого спектру смислів [3, 30–33]. Багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів займалися вивченням компонентів інтоногрупи і їх функцій [1, 24–58; 21, 353], але односпайності у поглядах не було знайдено. Більшість науковців дотримуються розподілу її на три ділянки: передшкала, шкала та термінальна частина [3].

Для виконання завдань дослідження, що проводиться, а саме для встановлення закономірностей інтоновання різних соціально зумовлених, емоційних і прагматичних видів висловлення-подяки, ми будемо дотримуватися розподілу інтонаційної групи на три найбільш значущі сегменти: передшкала, шкала, термінальний тон (який включає ядерний тон і затакт). Взаємодія саме цих сегментів визначатиме загальний мелодичний контур будь-якого висловлення. Потрібно зауважити, що структура та функції мелодичного контуру вивчатимуться в тісній взаємодії з лексико-граматичною структурою [15, 34].

Результати проведених досліджень [5, 53; 12, 31; 24, 3–4] доказують, що усі сегменти інтоногрупи специфічно оформлюються за допомогою висотно тонального компонента. Найбільш функціонально значущою ділянкою та “основною просодичною характеристикою інтонаційної групи” [23, 58] є термінальні тони, таксономія яких ґрунтується на трьох основних факторах [11, 31]: початковий рух в ядрі (падіння, схід або стабільний рівень), початкова точка цього руху) висока, низька, середня), друга зміна напрямку руху в ядрі, яка спричиняє виникнення складних тонів (спадно-висхідний, висхідно-спадний, висхідно-спадно-висхідний). Вивчення термінального тону слід проводити з урахуванням його зонального розміщення, висотно тональних рівнів його початку і завершення, тривалості й конфігурації. Докладний опис термінального тону, представлений у нашому дослідженні, дає змогу простежити варіативність інтонаційної моделі висловлення-подяки в різних ситуаціях спілкування.

Важливими є спостереження науковців-фонетистів [1, 24; 7, 138; 11, 15] про відсутність виразної відповідності інтонаційного контуру певному комунікативному типу висловлення. Інтонаційні засоби як інструменти просодичної системи роблять можливим за рахунок незліченої кількості

варіативних сполучень компонентів інтоногрупи формувати певні інтонаційні моделі та їх варіанти. Саме завдяки їм мовлення наповнене розмаїттям смислових та модальних значень і “забезпечена реалізація всіх можливих прагматичних функцій і підфункцій у процесі передачі семантики мовленнєвих текстів” [11, 79]. Окремі ж просодичні структури вживаються тільки за умови розгортання певного дискурсу. Тобто кожен конкретний дискурс здатний викликати певний процес (стосовно інтонаційного оформлення висловлювань це певні варіантні просодичні реалізації), природу якого можна визначити за рахунок окремих якостей контексту.

Контекстом, у якому функціонують висловлення-подяки як об’єкт нашого дослідження, є розмовне діалогічне мовлення. Вищезазначена теза про зумовленість певного процесу якостями контексту, в якому він виникає, дає підставу зробити припущення, що інтонаційне оформлення висловлення-подяки є результатом впливу лінгвістичних властивостей спонтанного діалогічного мовлення. Отже, за доцільне вважаємо розглянути основні теоретичні положення, які існують у фонетичній літературі щодо інтонаційної організації спонтанного мовлення.

У процесі розгортання спонтанного тексту простежується нелінійність у передачі смислу [14, 67–68], оскільки мовці майже одночасно планують та породжують мовлення. Реальне спілкування наповнене здебільшого висловленнями еліптичного характеру, адже мовець повинен не тільки стежити за реакцією слухача, а й коригувати своє мовлення. Позамовна ситуація виконує настільки важливу роль, що перетворюється на складову частину акту комунікації, котра функціонує як носій неексплікованого вербального смислу.

Для просодичного оформлення спонтанного мовлення характерний особливий синтаксис, що відображається у взаємоперериваннях, паралелізмі реплік, незакінченості висловлень, наявності паралінгвістичних засобів та контамінації, яка виражається в розбіжності між структурою початку речення і структурою кінця речення. Синтаксичні зв’язки у середині фрази та між ними можуть бути перервані зупинками, перериваннями мовлення, повторами, обмовками, неповними реченнями, що зумовлює важкість чіткого поділу тексту на інтонаційні групи [28, 36].

Водночас лінійна схема розгортання усного дискурсу створюється за допомогою певного “інтонаційно-смислового механізму” [23, 85]. Принцип роботи цього механізму полягає у створенні інтонаційно-динамічної єдності висловлення, основою якої є просодія ключового слова у тексті, специфіка котрого проявляється у більшій інтенсивності та тривалості наголошеного голосного, стрибкоподібному зростанні значень цих параметрів у межах смислових сегментів [7, 53–55]. У галузі дослідження інтонаційної організації розмовного мовлення недостатньо вивченим є питання реалізації інтонаційних тонів [24, 95–120].

Ще одним важливим засобом синтагматичного членування мовленнєвого потоку є паузи, а саме: їх тривалість, місце у висловленні й синтагмі та спосіб заповнення. У нашому дослідженні ми дотримуємося класифікації пауз, запропонованої А. М. Антиповою [3, 97–101]: за місцем у висловленні – фінальні й нефінальні; за місцем у синтагмі – синтагматичні (на стику інтоногруп усередині висловлення) і внутрішньосинтагматичні, або цезури (емфатична перерва звучання для виділення певного члена речення); за тривалістю – довгі, середні, короткі й перцептивні (такі, що, за визначенням Л. К. Цеплітіса [19, 7], сприймаються як смисловий шов між двома інтонаційними одиницями); за характером – заповнені й незаповнені. Синтагматичні паузи (тобто нефінальні) слід розглядати у зіставленні з фінальними заповненими паузами, які “набувають самостійного емоційного забарвлення”, тобто за умов їх наповненості стають релевантними.

Важливим інструментом під час членування інформаційної структури усного тексту на синтагми є пауза вагання (*hesitation pause*). Задля досягнення успіху в комунікації в умовах спонтанного мовлення мовець повинен “відчувати” як розбити інтоногрупу на синтагми. Ми виділяємо два типи синтагм: повну й неповну. *Повна* синтагма може бути визначена як закінчена смислова одиниця, вимовлена з єдиною інтонацією, а *неповна* є лише відрізком мовлення, позбавленим смислової завершеності й може виникнути у будь-якому місці фрази, коли мовець обдумує вибір мовних засобів або коли його переривають. Отже, у дослідженні висловлення-подяки у спонтанному мовленні ступінь чіткості синтагматичного членування набуває статусу показника певного соціального контексту функціонування зазначених висловлень.

Інтонації спонтанного мовлення притаманні певні характерні риси: дрібне членування на синтагми (синтагма містить не більше ніж два повнозначних слова); висока рекурентність спадних складних тонів у діалогах; порізаний мелодичний малюнок синтагм (але загальний напрям мелодич-

ного руху є спадним або спадно-висхідним, а в довгих синтагмах – хвилеподібним) [23, 153]; середній діапазон спонтанного мовлення вимірюється півтора октавами (діапазон розширюється в разі підвищення емоційності); нестабільний характер темпу (склади і слова розтягуються при емпізі або коли мовець відчуває невпевненість); велика кількість пауз (їх загальна тривалість складає 50 % від загальної тривалості певного відрізка мовлення); специфічний ритмічний малюнок (періодичне вживання низхідних тонів, комбінування форм простого та складного ритму) [3, 124].

В інтонації мовця віддзеркалюються така його характеристика, як соціальний статус [17, 11; 21, 134–142; 20, 136]. Інтонація людей низького соціального статусу має певні риси, як-от: вузький діапазон мелодичного контуру, наявність синтаксично не виправданих пауз, “крикливість”, мовлення на підвищених тонах або монотонність [17, 11], обмежений мелодичний репертуар, переважання рівних шкал і тонів (мелодичний контур вирівнюється через звуження діапазону), мелодика компенсується засобами інтенсивності, акцентна виділеність передається динамічним компонентом, висока рекурентність контурів із сильним завершенням, веляризація, як визначник якості голосу [23, 38]. Мовлення носіїв високого соціального статусу вирізняється такими над сегментними характеристиками: плавність мелодики, різноманітний мелодичний репертуар, широкий діапазон мелодичного контуру, висока частотність контурів із сильним початком, мелодика взаємопоєднується з динамікою, повнозвучне звучання голосу, що досягається напруженістю артикуляції та рівномірним розподілом енергії в широкому діапазоні спектру [23, 40–41].

Відомості про емоційний стан людини у момент спілкування також містяться у мовленнєвому сигналі. Існують численні наукові роботи, присвячені дослідженню варіативності інтонаційних параметрів мовлення залежно від емоційного стану [6, 130–152; 12, 34–36; 8, 134]. Лінгвісти доказали, що у стані емоційної напруги мовець стикається з труднощами в оперативному виборі слів для адекватного вираження думок, зміни також відбуваються і в кількості та довжині пауз (у зазначеному стані вони збільшуються), мовець частіше користується емпітичним наголосом, який супроводжується підсиленою вимовою та подовженням приголосних звуків.

Просодичні характеристики таких емоційно-модальних конотацій позитивного характеру, як радість, задоволення, піднесення були предметом деяких досліджень [8, 144–150]. Зазначається, що висловлюванням, які забарвлені позитивними емоціями, притаманні сповільнення темпу мовлення, підвищення висотно-тонального рівня, розширення діапазону, збільшення гучності звучання.

Враховуючи зазначені відомості про просодичні характеристики спонтанних текстів нейтрального й емоційного мовлення, а також інтонаційного оформлення позитивних модально-емоційних відчуттів, ми можемо висловити припущення, що й досліджувані висловлення-подяки, які в реальному мовленні варіюють за ступенем емоційності від нейтральних до емоційно-експресивних і водночас є носіями позитивної емоції – вдячності, виявлять низку схожих на описані вище закономірностей функціонування інтонаційних ознак. Проте очевидним є зауваження про те, що результати експериментальних досліджень із кореляції просодичних характеристик із конкретними функціональними ознаками висловлень не варто сприймати як такі, що однозначно скеровують відповідність просодичної форми висловлення-подяки певній функції або функціям, які реалізуються у різних соціально зумовлених, емоційних і прагматичних видах висловлення-подяки. Тому ми вважаємо за доцільне та необхідне глибше й конкретніше проаналізувати наявні в англійській мові інтонаційні моделі функціонально-семантичних видів висловлення-подяки шляхом проведення експериментально-фонетичного дослідження. Варіативність просодичних параметрів інтонаційної моделі висловлення-подяки буде описана та/через зіставлення даних аудиторського й акустичного аналізу з урахуванням модифікацій просодичних систем під впливом контексту спілкування на основі комплексної методики експериментального дослідження.

Література

1. Андрієвська Е. М. Інтонаційне вираження категорії згоди / незгоди у французькому діалогічному мовленні: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05.– К., 2001.– 190 с.
2. Анощенкова А. М. Взаимодействие вербальных (просодических) и невербальных средств контакта в речевом процессе // Проблемы супrasegmentной фонетики: Сб. науч. тр.– М.: Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. М. Тореза, 1985.– Вып. 248.– С. 106–114.
3. Антипова А. М. Система английской речевой интонации.– М.: Высш. шк., 1979.– 132 с.

4. Белодед О. Р. Структурно-семантические и коммуникативно-прагматические особенности высказываний благодарности: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Киев. гос. ун-т им. Т. Г. Шевченко.– 1990.– 38 с.
5. Брызгунова Е. А. Интонация // Рус. грамматика: В 2 т. / Гл. ред. Н. Ю. Шведова.– М.: Наука, 1980.– Т. 1.– С. 96–122.
6. Бузаров В. В. Формулы речевого этикета в английской диалогической речи (Социолингвистический аспект) // Социальная и стилистическая вариативность английского языка: Межвуз. сб. науч. тр.– Пятигорск: Пятигорск. гос. пед. ин-т иностр. яз., 1988.– С. 98–107.
7. Васильев В. А. Анализ движения частоты основного тона в интонационной группе-синтагме // Тезисы докладов всесоюз. науч. конф. “Анализ и синтез как взаимообусловленные методы экспериментально-фонетических исследований”.– Минск: Минск. гос. пед. ин-т иностр. яз., 1972.– С. 53–57.
8. Галочкина И. Е. О соотношении понятий эмоционально-модальной и коммуникативной функций интонации // Фонология и интонация: Сб. науч. тр.– М.: Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. М. Тореза, 1983.– Вып. 216.– С. 130–152.
9. Давыдов М. В., Яковлева Е. В. К вопросу о множественности просодических интерпретаций художественного текста // Folia Anglistica.– 1997.– № 1.– С. 42–63.
10. Дворжецкая М. П. Просодическая актуализация ключевого слова в информационной структуре звучащего текста // Вестн. Киев. ун-та: Сер. “Романо-германская филология”.– К.: КГПИИЯ.– 1988.– Вып. 22.– С. 90–94.
11. Дубовский Ю. А. Социально-стилистический потенциал речевой просодии // Слово и предложение в структурно-семантическом и социально-стилистическом аспектах (на материале английского языка): Сб. науч. тр.– Пятигорск: Пятигорск. пед. ин-т иностр. яз., 1989.– С. 78–82.
12. Калита А. А. Экспериментально-фонетичні дослідження: підходи, напрями, аспекти // Наук. вісн. кафедри ЮНЕСКО Київ. держ. лінгвістичного ун-ту. Сер.: Філологія. Педагогіка. Психологія.– Вип. 3 (А).– К.: Вид. центр КДЛУ, 2000.– С. 13–20.
13. Кереева С. Б. Влияние ситуативных факторов на речевую мелодику // Проблемы супraseгментной фонетики: Сб. науч. тр.– М.: Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. им. М. Тореза, 1985.– Вып. 248.– С. 149–158.
14. Королёва Т. М. Интонация модальности в звучащей речи.– К.; О.: Вища шк., 1989. – 148 с.
15. Орлов Г. А. Новейшие исследования английской литературно-разговорной речи // Вопр. языкознания.– 1993.– № 5.– С. 119–129.
16. Петрянкина В. И. Функционально-семантический аспект интонации.– М.: Изд-во УДН, 1988.– 192 с.
17. Ступин Л. П., Игнатъев К. С. Современный английский речевой этикет.– Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1980.– 144 с.
18. Фонетика спонтанной речи / Под ред. Н. Д. Светозаровой.– Л.: Ленинград. ун-т, 1988.– 248 с.
19. Цеплитис Л. К. Анализ речевой интонации.– Рига: Зинатне, 1974.– 272 с.
20. Шевченко Т. И. Экстралингвистическая ситуация, социальные роли и интонация // Фонетика и психология речи: Сб. науч. тр.– Иваново: Иванов. гос. ун-т, 1984.– С. 134–141.
21. Bolinger D. Intonation Across Languages // Universals of Human Language/ Ed. by J. H. Greenberg.– Standard (California): Standard University Press.– 1978.– Vol. 2: Phonology.– P. 471–524.
22. Brazil D. The Communicative Value of Intonation in English.– Cambridge: Cambridge University Press, 1997.– 188 p.
23. Cruttenden A. Intonation.– Cambridge: Cambridge University Press, 1995.– 214 p.
24. Roach P. English Phonetics and Phonology.– Cambridge: Cambridge University Press, 1990.– 212 p.

Статтю подано до редколегії
14.07.2006 р.